

JUSTYNA ZAJKO-CZOCHAŃSKA

<https://orcid.org/0000-0001-6414-8280>

Uniwersytet w Białymstoku

Działalność naukowa i upowszechniająca badania naukowe Ośrodka Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobietych w 2022 r.¹

Ośrodek Badań Historii Kobiet został powołany z inicjatywy prof. dr hab. Małgorzaty Dajnowicz w 2019 r. W ciągu kilkuletniej działalności Ośrodka do jego sukcesów należy organizacja kilkunastu spotkań, seminariów, warsztatów oraz konferencji, w których uczestniczyli badacze z całej Polski. Poza członkami i stałym gronem współpracowników aktywny udział w przedsięwzięciach wzięły również osoby dotychczas niezwiązane z Ośrodkiem. Prezentowały one wyniki swoich dociekań naukowych, tym samym poszerzając zakres podejmowanej problematyki. Rok 2022, podobnie jak poprzednie lata, był owocny w odbywające się wydarzenia. Kontynuowano cykliczne Spotkania Członków Zespołu i Współpracowników Ośrodka Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobietych organizowane we współpracy z Pracownią Historii Kobiet w Katedrze Historii Kultury Uniwersytetu w Białymstoku. Pierwsze spotkanie w 2022 r. odbyło się od 10 do 13 marca pod hasłem *Ośrodek Badań Historii Kobiet – kontynuacja. Tematy główne i cząstkowe, plany ba-*

¹ Publikacja przygotowana/dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Edukacji i Nauki. Jest wynikiem udziału w projekcie „Ośrodek Badań Historii Kobiet – kontynuacja”.

dawcze. Preludium stanowiły konsultacje indywidualne z historii kobiet XIX i XX w. z uwzględnieniem ustaleń naukowych opublikowanych w „Czasopiśmie Naukowym Instytutu Studiów Kobietych” w latach 2016–2022. Warsztaty poprowadziła prof. Małgorzata Dajnowicz. Kolejne dwa dni przyjęły charakter obrad, podczas których ogłoszono następujące referaty²:

- *Wizerunek dziewiętnastowiecznej Polski w piśmiennictwie historycznym Antoniny Machczyńskiej (1837–1919)* (prof. Lidia Michalska-Bracha),
- *Sylwetka Izabeli z Flemingów Czartoryskiej* (dr Krzysztof Kossakowski),
- *Maria Sieroszevska (1881–1964). Studium przypadku* (prof. Grażyna Legutko),
- *Redaktorki „Mojej Przyjaciółki”* (dr Katarzyna Wodniak),
- *Kwestia kobieca w Polskiej Kronice Filmowej* (mgr Justyna Kowalska),
- *Lustro z rysą, czyli problemy społeczne na łamach „Zwierciadła” w PRL* (dr Maria Bauchrowicz-Tocka),
- *Ponadgraniczne mosty Ewy Mielczarek* (prof. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk),
- *Wanda Landowska (1879–1959) – jedna z najwybitniejszych klawesynistek przełomu XIX i XX wieku* (mgr Emilia Pobocho),
- *Praca wychowawczo-propagandowa i kształtowanie postaw ochotniczek Pomocniczej Służby Kobiet (1940–1945)* (dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk),
- *„Twój Styl” – pierwszy polski magazyn luksusowy* (prof. Olga Dąbrowska-Cendrowska),
- *Czy choroba jest kobietą? O językowym obrazie wybranych dolegliwości (na podstawie tekstów polskiego folkloru)* (prof. Marzena Marczevska),
- *Ałła Krawczuk, ukraińska językoznawczyni, polonistka, przyjaciółka Polski* (prof. Alicja Gałczyńska),
- *Kobiety polskiego prawa w XX w.* (dr Diana Dajnowicz-Piesiecka),

² J. Kowalska, *Ośrodek Badań Historii Kobiet – kontynuacja. Tematy główne i cząstkowe, plany badawcze. Sprawozdanie z IX Spotkania OBHK Instytutu Studiów Kobietych, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobietych”, nr 2(13), 2022, 241–248.*

- *Ośrodek Badań Historii Kobiet – kontynuacja. Dyskusja na temat projektów badawczych zespołu* (prof. Małgorzata Dajnowicz,)
- *Prawa obywaterek Rzeczypospolitej Polskiej w międzywojennej prasie dla kobiet* (prof. Ewa Maj),
- *Polityki sektorowe państwa na łamach prasy dla kobiet w latach 1944–1988* (dr Łukasz Jędrzejski),
- *Prawa, wolności i obowiązki obywatelskie w polskiej prasie dla kobiet w latach 1989–1997* (dr Anna Szwed-Walczak),
- *Pisma dla kobiet wiejskich. Przykład „Gospodyni”* (dr Justyna Zajko-Czochańska),
- *„Kobieta i Życie” (1990–2002)* (dr Urszula Sokołowska).

W 2022 r., wzorem lat poprzednich, miała miejsce Białostocka Letnia Szkoła Historii Kobiet. IV już edycja odbyła się w Augustowie 5–15 sierpnia 2022 r. Tematem przewodnim były *Badania historii kobiet. Projekty indywidualne i zbiorowe*. Wzięli w niej udział młodzi badacze (doktoranci piszący rozprawy doktorskie) i ich opiekunowie naukowci oraz doktorzy pracujący nad rozprawami habilitacyjnymi. Podczas dziesięciodniowych obrad zaprezentowano 23 wystąpienia merytoryczne poświęcone szeroko rozumianej tematyce kobiecej. Prelegenci przedstawili zagadnienia z okresu średniowiecza (m.in. analiza wytworów kaznodziejstwa średniowiecznego ze szczególnym uwzględnieniem kultu maryjnego), kwestie kobiece w dokumentach (*Dziewiętnastowieczne egodokumenty kobiece we współczesnej perspektywie badawczej*), w prasie (np. *Tradycja i zmiana. Emancypacja kobiety na łamach „Kuriera Lwowskiego”*), w polityce (np. *Kobiety jako posłanki i marszałkowie Sejmu i Senatu III i IV RP*), prawie (np. *Prawa wyborcze kobiet a liczba kobiet w organach władzy ustawodawczej*), kulturze (np. *Rola kobiet w tworzeniu trwałego dziedzictwa w domostwie drobnoszlacheckim*), a także portrety biograficzne kobiet (np. *Helena Bartoszek-Zastawniakowa (1909–1971) – krakowska współpracowniczka „Mojej Przyjaciółki”*; *Zofia Romanowiczówna (1842–1935), lwowska nauczycielka i pamiętnikarka*). Spotkanie miało zatem charakter interdyscyplinarny. Obradom merytorycznym towarzyszyła dyskusja, konsultacje indywidualne, seminaria oraz warsztaty dotyczące realizowanych tematów.

Od 13 do 14 października 2022 r. odbyło się X Spotkanie Członków Zespołu i Współpracowników Ośrodka Badań Historii

Kobiet zorganizowane przy współpracy z Pracownią Historii Kobiet w Katedrze Historii Kultury Uniwersytetu w Białymstoku. Tematem przewodnim była *Historia kobiet – badania cząstkowe i „białe plamy” w dziejach kobiet*. W spotkaniu wzięli udział badacze między innymi Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz Uniwersytetu w Białymstoku. W pierwszym dniu obrad uczestnicy zaprezentowali następujące referaty:

- *Lwowskie Muzeum Historii Kobiet. Stan i perspektywy badawcze* (prof. Lidia Michalska-Bracha),
- *Janina Ipohorska i jej nauka życzliwości. „Demokratyczny savoir-vivre”* (prof. Alicja Gałczyńska),
- *(Nie)widoczna obecność starych kobiet w międzywojennej prasie* (prof. Ewa Maj),
- *Kobiety wśród drzew – o symbolice drzew w folklorze polskim* (dr hab. Marzena Marczeńska),
- *Luka w biografii Eleonory Akwitańskiej* (dr Krzysztof Kosakowski),
- *Białe plamy w badaniach nad Ligą Kobiet* (mgr Agnieszka Zaniewska).

W kolejnym dniu kontynuowano wystąpienia merytoryczne, a także przedstawiono „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobięcych” jako periodyk prezentujący badania naukowe z zakresu historii kobiet (dr Justyna Zajko-Czochańska). W drugim dniu spotkania ogłoszono następujące referaty:

- *Kobiety kultury. Perspektywa badawcza* (prof. Małgorzata Dajnowicz),
- *Szkoły Junaczek i Szkoły Młodszych Ochotniczek (1942–1948) – fragment historii Pomocniczej Służby Kobiet* (dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk),
- *„Przyjaciółka” – literatura w masowym tygodniku kobiecym (1948–1989) – prezentacja założeń monografii* (dr Katarzyna Wodniak),
- *(Nie)obecność naukowczyń na łamach prasy dla kobiet w latach 1944–1988* (dr Łukasz Jędrzejski),
- *Propagandowy obraz Polskiej Kroniki Filmowej – reportaż z obrad I Ogólnopolskiego Kongresu Ligi Kobiet* (mgr Justyna Kowalska),

– *Kobiece spojrzenie na sztukę – wybrane sylwetki malarek polskich przełomu XIX i XX w.* (mgr Agnieszka Witek).

Ośrodek Badań Historii Kobiet zajmuje się nie tylko prowadzeniem badań naukowych, ale również upowszechnianiem wiedzy. Poza wspomnianym „Czasopismem Naukowym Instytutu Studiów Kobietych” w ramach Ośrodka w 2022 r. wydano monografię książkową pt. *Historia kobiet. Źródła, metody, kierunki badawcze*³. Popularyzacja wiedzy odbywa się także w mediach. TVP Białystok zrealizowała materiał telewizyjny poświęcony X Spotkaniu Ośrodka⁴.

³ *Historia kobiet. Źródła, metody, kierunki badawcze*, red. M. Dajnowicz, A. Miodowski, (Białystok: Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, 2022).

⁴ <https://bialystok.tvp.pl/63922871/odklamac-historie?fbclid=IwAR2xd8rBK44XOroj5JksZjBjWco0qOa7klhrj4WMv7NfCMi8vqJ2l8xgPms> [dostęp: 15.05.2023].